

**Т.М. Артюх, канд. техн. наук, доц.
О.А. Савчук,**

Споживчі переваги ювелірних прикрас на ринку України

В статті освещаются вопросы, связанные с формированием потребительского рынка Украины ювелирных украшений из драгоценных металлов и камней, приводятся современные направления развития производства ювелирных изделий и особенности их потребления в мире, а также рассмотрены результаты исследований потребительских предпочтений на ювелирные украшения в магазинах г. Киева.

The article deals with the problems of studying the condition of Ukrainian consumer market of gold jewellery, with modern trends of development of jewellery production in Ukraine. The results of investigation of consumer demand for jewelry are given.

Важке фінансове становище української економіки відповідним чином відобразилось на вітчизняному споживчому ринку ювелірних прикрас. З цієї ж причини сьогодні відсутній серйозний замовник аналізу його стану.

Розрізнені аналітичні статті та огляди в періодичних виданнях, відсутність маркетингових досліджень не дають змоги повною мірою оцінити долю ринку ювелірних прикрас у загальному споживчому ринку товарів в Україні.

Вітчизняну ювелірну продукцію у магазинах України представляють Київське ВО “Ювелірпром”, ВАТ “Українські ювеліри”, Київський завод “Ізумруд” Львівський державний ювелірний завод, АТ “Харківський ювелірний завод”, Одеський ювелірний завод, Вінницький завод “Кристал”, Спільне українсько-латвійське підприємство “Centru Mix” та декілька сотен малих приватних підприємств.

Із зарубіжних ювелірних фірм свої вироби пропонують знамениті “Cartier”, “Leonco” та “Tiffani”, добре відомі АТ “Московский ювелирный завод”, АТ “Русские самоцветы”, АТЗТ “Россильвер” із С. Петербургу, а також безліч маловідомих, а то й зовсім невідомих виробників із Турції, Індії, ОАЕ, Єгипту, Німеччини та інших країн.

Київський “Ізумруд” та Вінницький “Кристал” працюють, в основному, на давальницькій сировині - алмазах з Ізраїлю, Бельгії та Росії.

Робота заводів по огранюванню алмазів орієнтована на 100%-не повернення продукції.

Одеський ювелірний завод працює на давальницькому золоті з Росії, Київський ювелірний завод - на золоті з Німеччини. Робота на давальницькій сировині дозволяє підприємствам залишати собі лише 10-15% виробів, що не так уже й мало. Тільки за 1998 р. за підсумками світового продажу діамантів, 5% становлять алмази, що були ограновані заводами України. Прибутковість робіт по огранюванню алмазів і виготовленню з нього діамантів є найвищою після нумізматики.

Залежність вітчизняного виробника ювелірних прикрас від імпорту сировини спричинена наявністю цілого ряду суб'єктивних та об'єктивних причин, основною з яких є недостатній розвиток власної сировинної бази.

На території нашої країни відомо 288 рудопроявлень золота з орієнтовним запасом близько 3 тис. тонн. Найбільш вивчені з них: Майське - в Одеській, Мужіївське, Саулякське - у Закарпатській, Клишівське та Юр'ївське - у Кіровоградській і ще декілька - у Луганській та Дніпропетровській областях. При цьому вміст золота в руді є досить високий: від 5,6 до 8,9 г/т. (До речі у канадських родовищах вміст золота - 4,5, а в Південно-Африканських 6,2 г/т). Через дуже незначні інвестування річний добуток рудного золота в Україні становив 180-200 кг. У перспективі Україна може вийти на 15-те місце у світі за видобутком золота, а його річне виробництво сягне 13-15 т.

Характеристика запасів золота основних продуцентів світу

<i>Розвідані запаси золота, тис.т</i>	<i>Золотий запас у Держрезервах, (станом на 1994 р.),т</i>
<i>ЮАР - 39</i>	<i>США - 8143</i>
<i>США - 8,9</i>	<i>Німеччина 3701</i>
<i>Росія - 8,0</i>	<i>МВФ - 3217</i>
<i>Канада 4,0</i>	<i>Франція - 3182</i>
<i>Україна - 3.0</i>	<i>Італія - 2592</i>
	<i>Росія - 322</i>
	<i>Україна -100</i>

Значно більше (близько 350-400 кг/рік) в Україні виробляється золота із вторинної сировини. Цим займаються майже 100 підприємств, найбільші з них - "Дніпро-ВДМ" та Донецький інститут кольорових металів. Але цей вид виробництва з кожним роком скорочується через зменшення запасів золотовмісних відходів.

Таке ж становище відмічено і для видобутку дорогоцінного каміння. Видобуток більшості дорогоцінного та декоративного каміння в Україні

протягом століття є цілком обмеженим, і головним чином був пов'язаний з використанням їх в інших галузях промисловості або супроводжував більш масштабний видобуток корисних копалин. Тому власне виробництво дорогоцінного каміння в нашій країні також не відповідає потребам ринку, хоча розвідані запаси становлять близько 5% усіх запасів, що знаходяться в Європі. Це яскраві топази та берили Володар-Волинського родовища, чудові смарагди Житомирської області, гірський криштал, моріон, димчастий кварц, опал, халцедон, яшма, бурштин та навіть алмази. За запасами бурштину Україна посідає друге місце у світі, а якість бурштину Ровенського родовища у 3 рази перевищує якість знаменитого Калінінградського бурштину.

Стан виробництва ювелірних прикрас в Україні є ще більш критичний, ніж видобуток та виробництво дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння. Частково це пов'язано із відсутністю національної школи, висококваліфікованих спеціалістів та сучасних технологій, а решта із відсутністю систематичних маркетингових досліджень.

Наприкінці XIX - на початку XX ст. у Києві працював знаменитий ювелір Маршак. Його магазини коштовностей були у С.Петербурзі, Москві та навіть у Парижі. З ним плідно співпрацювали такі визначні художники, як Врубель та Нестеров. І навіть ще зовсім недавно - у 60-х і на початку 70-х років у Києві виготовляв оригінальні та майже фантастичні речі Леонід Гороховський.

Асортимент та якість ювелірних виробів, що виготовлені за кордоном, у країнах з високорозвинутою технологією, заслуговують високу оцінку.

Усе більшого розповсюдження набуває виготовлення ювелірних прикрас за годинниковою технологією на програмних верстатах. Найбільш поширеними сучасними способами оздоблення ювелірних виробів є шліфування за допомогою галтувальних барабанів, віброобробка, обробка у магнітному полі, електрохімічне полірування, механічна обробка, для надання поверхні матового, бархатистого вигляду (у замкненій камері, під тиском подається повітря із кварцовим піском), нанесення малюнку за допомогою лазера.

За кордоном ювелірні прикраси здебільшого виготовляють суцільнолитими або відлитими разом з камінням, де всі окремі операції є автоматизовані, але деякі фірми виготовляють ювелірні прикраси із застосуванням ручної праці, тому такі вироби коштують набагато дорожче.

Аналізуючи сучасні виставки художників-дизайнерів, ювелірів за кордоном, слід відмітити, що вони все частіше приділяють увагу виробам із платини. Ювелірні прикраси із платини на нашому ринку - велика рідкість, тому що працювати з нею можуть тільки віртуози. Цей метал є тугоплавкий, і якщо річ не вийшла одразу, то переробити її вже неможливо.

Як відомо, першими з європейців із платиною познайомилися іспанці. Platina - у перекладі з іспанської “серебришко”. Наприкінці ХІХ - початку ХХ віку платина стає важливою технічною сировиною. Прекрасні декоративні якості, пластичність та виключна стійкість до дії зовнішнього середовища зробили її одним із найкращих матеріалів для ювелірів.

На основі останніх наукових досліджень, у галузі обробки золотих сплавів розвивається новий напрямок: зміна кольору поверхні сплавів золота. Світлі тони (білий, жовтий, зелений та інші) можуть бути отримані при термохімічній дії на матеріал. Наприклад, сплав 585-ї проби червоного кольору ЗлСрМ 585-80, який широко використовується, окрім золота, містить срібло та мідь. Якщо з поверхні цього сплаву видалити мідь, то він набуде явно вираженого зеленого відтінку. Якщо ж виводити не тільки мідь, а й срібло, то виріб стане яскраво-жовтим. Темні тони на сплавах золота можна отримати способом створення поверхневих оксидних плівок (сплави з кобальтом, марганцем, титаном та іншими).

Останнім часом в ювелірному світі проявляється інтерес до застосування методики нанесення інтерметалідної плівки на поверхню виробу. Деякі інтерметаліди на основі золота мають яскраве забарвлення, наприклад: інтерметалід золото-алюміній - пурпурний колір, золото-індій - фіолетовий.

Аналізом стану ринку ювелірних прикрас у нашій країні, за браком коштів, серйозно ніхто не займається. А тому на матеріалах поодиноких публікацій у періодичних виданнях про тенденцію розвитку ринків ювелірної продукції в Європі чи Америці можна сказати конкретно. І лише з великим наближенням прогнозувати стан його в Україні, хоча деякі показники є відомі. Наприклад, якщо раніше до 40% вітчизняних ювелірних виробів експортувалося в Росію, майже 20% - в інші країни СНД і тільки 40% - реалізовувались в Україні, то вже з 1997 р. у нашій країні залишається майже 90 % виробів. В Європі останніми роками, починаючи з 1968 р., спостерігався стабільний попит на вироби із золота 500 - 750 проб. В Україні найбільше купують вироби 375 і 585 проб, причому покупці віддають перевагу вітчизняним виробам, масивним, дорогим і не завжди виконаним на досить високому художньому рівні. Прикраси знаменитої фірми “Cartier”, не менш дорогі, але виконані з надзвичайним дизайном, майже не користуються попитом. Така ж ситуація і з виробами з діамантами. Якщо у світі останніми роками значно зріс попит на однократні діаманти, то в Україні він зовсім непомітний, зате стабільно реалізуються прикраси із дрібними (меншими за 0,5 карата) діамантами. Це може пояснюватись тим, що в Україні відсутній свій преїскурант ювелірних прикрас, і виробники вимушені користуватися старим “союзним” преїскурантом, ціни в якому є значно вищі за європейські. Заможні люди з більшою вигодою (принагідно) купують прикраси за кордоном. На імпорт коштовностей в Україні встановлено

50% державного мита, 35% акцизу та 20% ПДВ. Внаслідок цього, з урахуванням інтересів посередника, ціна на вироби збільшується втричі. Тобто імпордне золото після сплати податків повинно коштувати близько 25 дол. за грам, тоді як на світовому ринку його ціна становить приблизно 8-8,5 дол. за грам. Тому на імпортування вишуканих ювелірних виробів, тим паче ексклюзивних, можна не розраховувати.

Що ж стосується “бабусиних діамантів”, то розповіді про них є дещо перебільшені. За загальноприйнятою світовою практикою, - огранювання, що виконано до 1940 р., вважається неканонічним, і каміння з таким огранюванням, після урахування ваги, кольору та інших основних характеристик, оцінюється у половину вартості сучасних аналогів. Частіш за все їх купують (якщо діамант того вартий), щоб виконати класичне переогранювання.

Заможні люди на Заході віддають перевагу ювелірним прикрасам, що виготовлені на замовлення у визнаних майстрів або у всесвітньо відомих фірм, що обходиться ще дорожче. Ціни на колекційні авторські вироби запаморочливо високі. По-перше, це речі унікальні - їх неможливо повторити: на те, щоб підібрати однаково чисте каміння, іноді витрачаються роки. По-друге, важливим є саме ім'я автора чи фірми, за якими завжди стоїть надзвичайно високий дизайн. По-третє, до такого ювелірного виробу обов'язково додається сертифікат або експертний висновок із характеристикою каменів та підтвердженням того, що цей виріб оцінено на певну суму та зареєстровано, тобто це - оригінал, а не підробка.

У всіх країнах далекого зарубіжжя відмічено особливості споживання ювелірних прикрас, які мають історичні та соціальні мотиви.

Найбільшою популярністю за кордоном користуються прикраси з великою кількістю безбарвного дрібного каміння або прикраси з натуральним кольоровим камінням середнього розміру (опал, хризопраз, сапфір).

В Італії, наприклад, попит на золоті прикраси в ювелірних салонах і крамничках зростає швидко та динамічно. Це країна, де золоті прикраси та біжутерія користуються найбільшим попитом: 48% жінок носять золоті ювелірні вироби і біжутерію. У Німеччині жінки рідко купують золоті прикраси: для них ювелірні вироби з золота є перш за все реліквіями, що передаються у спадок. Британія, де вартість золота є найнижча в Європі, відзначається і найнижчою купівлею коштовностей. У Франції, чий ринок чомусь звинувачують у відсутності автономії та асортименту, торік жінки придбали значну кількість нових золотих прикрас. Ювелірні вироби в Америці купують не надто часто, але вони, як правило з діамантами.

Цікаво, що платинові обручки та заручні каблучки користуються у американців не малим попитом - їх доля у 1998 р. становила 30%.

В Японії люблять ювелірні вироби простого дизайну, але елегантні. Кожна японка має 10-15 прикрас. Головне місце відводиться каблучкам із діамантами та перлами. Японський покупець звертає увагу, перш за все, на якість виробу: чистоту обробки, симетрію огранювання, надійність закріплення каменів. В Індії золоті прикраси становлять обов'язковий елемент приданого молодої на весілля, яке сягає 50 г.

Великий вплив на дизайн та споживчі переваги ювелірних прикрас має мода. На останньому (1998 р.) конкурсі Diamond Awards (діамантова міжнародна премія), що була організована компанією "ДеБирс", 10 фірм із числа 25 призерів одержали премії за прикраси із платини (це були м'які та пластичні намиста, кольє та діаманти у легкій ажурній конструкції). Прикраси здавалися розсіяними у повітрі. Майстри віртуозно продемонстрували неперевершені декоративні можливості непохитного та вічного матеріалу-платини, котрій ювеліри пророчать долю металу XXI ст.

Благородне поєднання білого та чорного, білого та синього, м'яких перлиново-сірих тонів ми бачимо у ділових та парадних туалетах усіх поколінь. З ними найкраще поєднується менш помітне золото, а більш немеркнучий світло-сріблястий блиск платини. Надійність та сувора краса цього металу приваблює покоління людей елегантного віку, а новизна та деяка незвичайність - молодь. Не випадково зараз перевагу прикрасам із платини віддають і люди віком до 30 років, котрі бажають відрізнятись від своїх батьків.

У малосерійних виробках та роботах "від кутюр" помітними є певні елементи у підборі та поєднанні матеріалів. По-перше, це велика кількість виробів без каміння, із чітким профілюванням конструктивних деталей, а по-друге, - значна кількість прикрас із дрібними діамантами у платині або в її комбінації з 18-каратним жовтим золотом, широке застосування фактуровки поверхні платини - матування, сатинування та ін.

Новим напрямком моди за кордоном є ювелірні прикраси з білого золота та з золота з кольоровими відтінками. Наприклад, якщо до складу білого золота додати алюміній, то сплав набуде фіолетового відтінку. Також великою популярністю користується золото у поєднанні з нержавіючою сталлю.

До ювелірного світу з Росії надійшов новий стиль "ХАЙТЕК", вироби якого виготовляються з найрізноманітніших матеріалів, починаючи з льодяних бурульок, німецьких ковбасок та ебоніту, закінчуючи титаном, сталлю, золотом та сріблом.

Автори здійснили аналіз стану споживчого ринку ювелірних прикрас у м. Києві.

Асортимент ювелірної продукції, що продається сьогодні у магазинах м. Києва, становить понад дві тисячі найменувань, більша частина з яких - українського виробництва. Це можна пояснити тим, що

ціна грама золота у виробих вітчизняного виробника становить 80 грн., а зарубіжного - 96 грн.

Вироби поєднують у собі відшліфовані та фактурні поверхні, алмазне гравірування, різнобарвні натуральні та штучні камені. Рослинний орнамент, виконаний вмілими руками майстрів, надає цим прикрасам вишуканості і елегантності. Мистецтво художників-дизайнерів відрізняється гарним смаком, тонким сприйняттям сучасності.

Враховуючи вплив моди, змінюється і асортимент вставок. Оригінальні форми огранення розкривають гру світла у камені з алмазів, синтетичного корунду - рубіну, циркону, гранату, сапфіру, аметисту, олександриту, аквамарину та різних імітацій.

За результатами опитувань респондентів виявлено, що найбільшим попитом у покупців користуються:

- ◆ каблучки жіночі масивні (вагою 3-5 г.), та невеликі (тоненькі) - з декількома каменями невеликих розмірів, розташованих хаотично;
- ◆ обручки гравіровані з дрібним камінням (здебільше це фарбований цирконій фіолетового або зеленого кольору);
- ◆ печатки чоловічі гравіровані з дрібним цирконієм або без каменів;
- ◆ кільце, у центрі якого є одна перлина чи зелений гранат або аметист рожевий із багатьма цирконами чи напівдорогоцінним камінням;
- ◆ ланцюжки класичного плетення (панцирні, фігаро, якірні) та сучасного плетення ("Бісмарк", "Колос", "Корда", "Ромбо") вітчизняного виробництва та ланцюжки зарубіжного виробництва штамповані та ручної роботи ("Троянда", алмазна віршовка, дута віршовка, віршовка з кубиками, "Сусамлі", "Гарібальді", "Клеопатра" та ін.)
- ◆ набори (каблучка та сережки одного малюнку з однаковими каменями або браслет та ланцюжок одного плетення).

Автори провели анкетне опитування 200 покупців в ювелірних магазинах м. Києва.

За віком усі респонденти розподілились наступним чином: 40%-жінки до 30 років, 35% жінок старших 30р , чоловіків віком до 35р.-11% , старших 35р.-14% .

Залежно від соціального стану чіткого розподілу думок та бажань респондентів щодо асортименту ювелірних прикрас не спостерігалось. Тому аналіз відповідей респондентів провадився з урахуванням їх віку та статі.

Сучасні молоді люди віком до 30 р. віддають перевагу при виборі ювелірних прикрас у 70% випадків виробам із золота , у 20% - виробам із срібла, і тільки у 5% платиновим прикрасам. Покупці старші 40 років значно частіше купують золоті вироби (60%), ніж срібні (35%).

Незалежно від віку та статі, прикрасам із золота 585-ї проби та срібним 925-ї проби надають перевагу 80% покупців.

Серед дорогоцінних каменів найбільшою популярністю користуються діаманти та їх імітації: 40 % чоловіків та 60% жінок бажали б придбати прикраси з діамантами.

Не виявлено чіткого лідера серед кольорових дорогоцінних каменів мінерального та органічного походження. Найчастіше у відповідях траплялися такі назви каменів, як смарагд, перли, бірюза, сапфір, топаз, циркон, гранат, олександрит, рубін.

Найбільшим попитом користуються чорні, зелені, блакитні, рожеві та червоні кольори каменів.

Показники споживчих властивостей, що впливають на прийняття рішення про купівлю ювелірних прикрас, мають різну значимість. На першому місці це все ж таки майстерність виконання, яка включає дизайн виробу та досконалість виробничого виконання (40%).

На другому місці – елегантність виробу, це перш за все раціональність форми та її розмір (30%).

На третьому місці – цінність прикраси, яка складається з характеристик дорогоцінного каміння та проби дорогоцінного складу (10-15%).

На четвертому місці – зручність у користуванні (10-8%).

Такі показники споживчих властивостей, як новітність стилю, відповідність моді, колір дорогоцінних металів та каменів, вид закріпки та вид огранювання мають незначний вплив на вибір покупки та розглядається покупцем при оцінці загального дизайну.

Більш однозначною є думка респондентів щодо виробника: 75% віддають перевагу прикрасам вітчизняного виробництва.

Асортимент товарів, що представлено у магазинах міста, задовольняє лише 45% жінок та 60% чоловіків.

Підводячи підсумок, треба сказати, що ювелірні прикраси відіграють в ансамблі модного костюму все більш значну роль. Вони є обов'язковим доповненням не лише святкового, але й повсякденного одягу. Сьогодні модні прикраси виробляють переважно з жовтого золота, а також зі срібла, висвітленого до білуватості, та з його поєднань із золотом.

Сучасні напрямки розвитку виробництва ювелірних прикрас в Україні зосереджені на розробці перспективних вимог до якості, вдосконаленні їх споживчих властивостей, оновленні існуючого асортименту, тобто на конкурентоспроможності продукції, а для цього потрібно своєчасно проводити роботу з оновлення асортименту відповідно до бажань та смаку покупців.

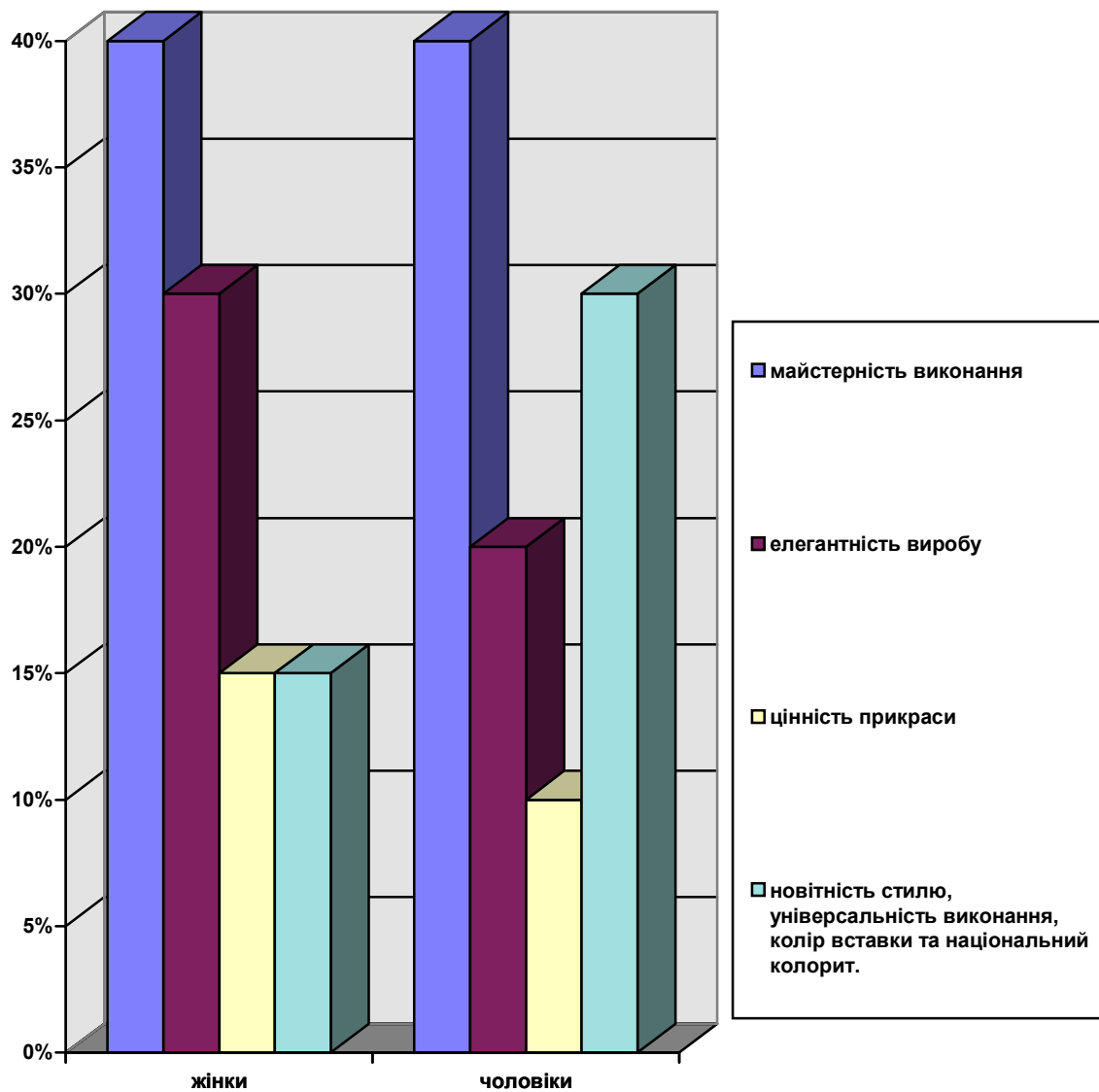
Безумовно, і в наші дні є люди, які надягають вироби із дорогоцінного каміння, оправлені у золото або у платину, щоб продемонструвати свою заможність, але частіше за все ювелірні прикраси

служать нашому власному задоволенню, доставляючи радість своєю красою та гармонією.

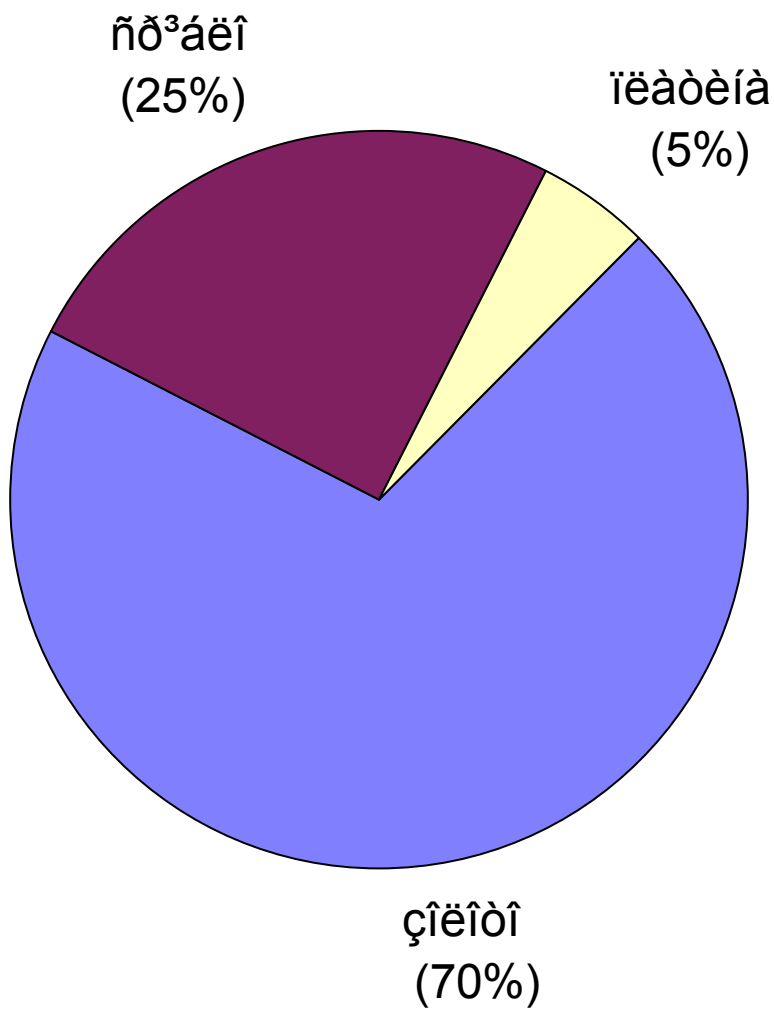
Список використаної літератури

1. Алексеева Е. Продавать по правилам, покупать с оглядкой //Спрос.-1997.-№11.-С.23
2. Волков А., Гринберг Б., Саханская И., Иванова И. Новые цвета старого золота //Ювелирный мир.-1998.-№2(8).-С.92
3. Гончарова И. Металл XXI века //Ювелирный мир.-1998.-№3-4(9-10).-С.124
4. Михальчук В. Бриллиантовый веер //Деловая неделя.-1998.-№7.-С.26
5. Сакк О. Хайтек-новый стиль в “ювелирке” //Ювелирный мир.-1998.-№1(7).-С.30
6. Семкін О. Попит на срібло-золото добрий. //Галицькі контракти.-1997.-№11.-С.73
7. Уздемир Ю. Золотая трилогия. //Бизнес.-1997.-№18(225).-С.30

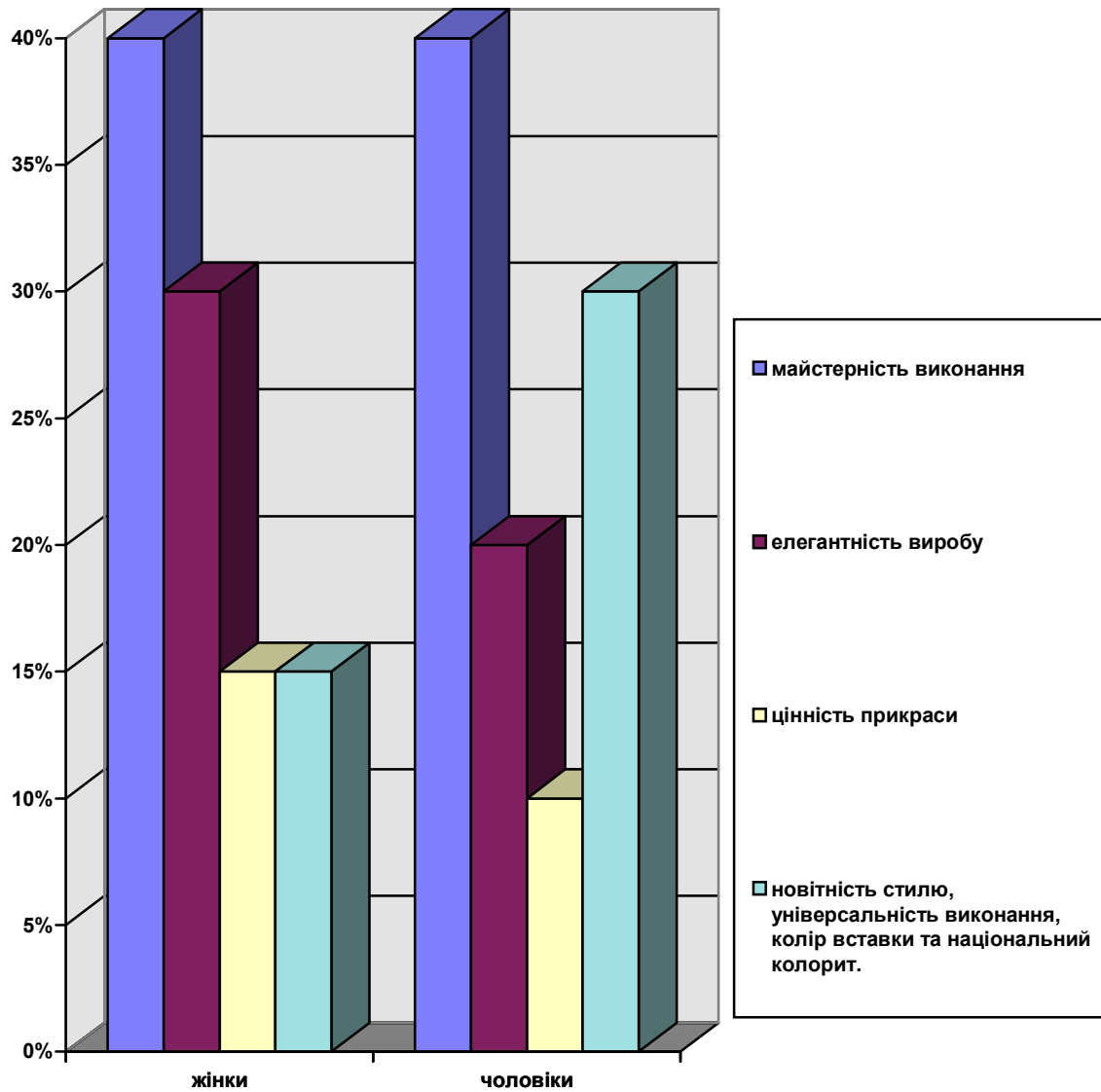
Споживчі властивості, яким надають перевагу при здійсненні покупки ювелірних прикрас

**Розподілення переваг попиту на коштовні метали
серед жінок та чоловіків віком до 30р.**

Споживчі властивості, яким надають перевагу при здійсненні покупки ювелірних прикрас

Фактори, що впливають на рішення про покупку ювелірних прикрас

